

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็ก ทรัพยากรอันล้ำค่าของประเทศผู้สมควรได้รับการดูแลเอาใจใส่และ
 ถนอมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นพลังสร้างสรรค์อนาคตของประเทศ อย่างไรก็ตาม ใน
 สภาพปัจจุบันเด็กไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะจากครอบครัวเกษตรกรในชนบท กำลังตกอยู่
 ในภาวะทุพโภชนาการ และขาดการเหลียวแลใส่ใจ ไม่เพียงแต่จะประสบภาวะขาดอาหารขณะ
 อยู่ในวัยก่อนเรียนเท่านั้น เมื่อเติบโตขึ้นยังขาดโอกาสในการศึกษาและถูกภาวะเศรษฐกิจ
 บีบคั้นให้ต้องจากบ้าน จากพ่อแม่ เดินทางเข้าสู่ตลาดแรงงานในเมืองก่อนวัยอันสมควรเด็ก
 เหล่านี้ยังอยู่ในวัยเรียน และไม่มีความพร้อมในทุกด้านที่จะประกอบอาชีพ การที่ต้องมา
 เป็นผู้ใช้แรงงานแต่เยาว์วัยนี้ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา
 ของเด็ก ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้สืบทอดภาระหน้าที่ของสังคม

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพบว่าในปี 2531 ยัง
 มีเด็กกลุ่มอายุ 4-11 ปี ออยู่นอกระบบโรงเรียนถึง 549,502 คน หรือร้อยละ 7.27
 ของกลุ่มอายุ และเด็กอายุ 12-14ปี ออยู่นอกระบบโรงเรียนถึง 2,477,917 คน หรือ
 ร้อยละ 66.99 ของกลุ่มอายุเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะถูกผลักดันให้เข้าสู่ตลาดแรงงานในลักษณะ
 เป็นแรงงานไร้ฝีมือ เมื่อรวมทั้งเด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับอีกส่วนหนึ่งที่ไม่มีโอกาส
 เรียนต่อ ไม่มีทางจะทำมาหากินในหมู่บ้านของตน ก็จะเป็นจำนวนมหาศาล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2531 : 31-32)

สำหรับการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน พ.ศ.2530 ของสำนักงาน
 สถิติแห่งชาติแสดงว่าเด็กกลุ่มอายุ 13-ต่ำกว่า 15 ปี มีจำนวน 805,330 คน และกลุ่ม
 อายุ15-ต่ำกว่า 19 ปี มีจำนวน 3,539,050 คน ที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ (Employed
 Children) และจากการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร (รอบที่ 2) เมื่อเดือนพฤษภาคม
 2530 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงว่าผู้มีงานทำกลุ่มอายุ 11-12 ปี มีจำนวน 134.8

พันคน กลุ่มอายุ 13-14 ปี มีจำนวน 832.7 พันคน และกลุ่มอายุ 15-19 ปี มีจำนวน 3,544.7 พันคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2531 : 31-32)

จากข้อมูลทั้ง 2 พบจะเห็นภาพรวมปริมาณแรงงานเด็กที่กำลังทำงานว่า กลุ่มอายุ 11-ต่ำกว่า 15 ปี มีประมาณ 8-9 แสนคน หรือเกือบร้อยละ 20 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน สำหรับกลุ่มอายุ 15-ต่ำกว่า 19 ปี มีประมาณ 3.5 ล้านกว่าคน หรือร้อยละ 57 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน และในจำนวนนี้ มีแนวโน้มว่าแรงงานเด็กในภาคอุตสาหกรรมจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ระบบทุนนิยม

แรงงานเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากภาคอีสาน เนื่องจากเหตุแห่งความยากจน โดยเฉพาะจากจังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี อุดรธานี หนองคาย ร้อยเอ็ด ฯลฯ นอกจากนี้ ยังเกิดจากแรงดึงดูดจากอิทธิพลของสื่อมวลชน หรือทางพี่น้องเพื่อนฝูงที่เคยไปเผชิญโชคมาแล้ว ทำให้อยากมาเที่ยวหรือแสวงหาประสบการณ์ อายุมีเงินเดือน มีเงินใช้ส่วนตัว

เด็กจะเข้ามาทำงานทำในกรุงเทพฯ โดยพ่อแม่พามาติดต่อที่สำนักงานจัดหางาน และโดยการหว่านล้อมชักจูงของนายหน้าหรือตัวแทนจากสำนักจัดหางานในกรุงเทพฯ ที่ออกไปหาเด็กตามหมู่บ้านในชนบท โดยเฉพาะพวกนายหน้าในท้องถิ่นที่อาศัยความสัมพันธ์ที่มีอยู่ ทำให้เกิดความไว้วางใจ

เด็กเหล่านี้จำนวนมากจะถูกส่งไปทำงานตามกิจการร้านอาหาร งานก่อสร้าง งานกระเป๋ารถเมล์ ประจำปั้มน้ำมัน งานรับใช้ตามบ้าน โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่มีคนงานไม่ถึง 50 คน ได้แก่ โรงงานของเล่นเด็ก โรงงานแก้ว โรงงานถ่านไฟฉาย โรงงานอาหารกระป๋อง โรงงานขนมและลูกกวาดสำหรับเด็ก โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า และโรงงานกลึงโลหะ ฯลฯ ซึ่งเป็นแหล่งที่นิยมใช้เด็กทำงาน เนื่องจากต้องการลดต้นทุนการผลิต ทั้งนี้เพราะค่าแรงของเด็กถูก เด็กปกครองง่าย ใช้และสอนง่ายกว่าผู้ใหญ่ ไม่รู้จักการเรียกร้องสิทธิ อีกทั้งลักษณะของงานไม่ต้องใช้ทักษะหรือความ

ชำนาญพิเศษ แต่อาศัยความคล่องตัวหรือความไวในการทำงาน เช่น ห่อลูกกวาด ห่อขนม ตัดกระดาษกลิ้งหรือปั๊มโลหะ ซึ่งเหมาะสมกับสภาพของเด็ก

ในปัจจุบัน สภาพการใช้แรงงานเด็กขยายตัวมากขึ้น พร้อมกับแนวโน้มของ สภาพปัญหาที่รุนแรงขึ้นด้วยเช่นกัน ปัญหาที่แรงงานเด็กประสบสรุปได้ดังนี้ (สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ และศูนย์ช่วยเหลือแรงงานเด็ก 2828 : 67-81)

1. เด็กขาดความพร้อมที่จะทำงาน และมีปัญหาการปรับตัว

แรงงานเด็กไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มอายุใด ล้วนยังคงต้องการการอบรม เลี้ยงดูด้วยความรักความเข้าใจ แต่เด็กกลุ่มนี้ต้องจากพ่อแม่พี่น้อง จากสิ่งแวดล้อมในสังคม เกษตรกรรม สังคมชนบท มาสู่คนแปลกหน้าในสังคมเมือง สังคมอุตสาหกรรมที่ตนไม่รู้จักในช่วงวัยที่ตนเองต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน จึงเกิดปัญหานานาประการที่จะต้อง เรียนรู้ ทำความเข้าใจและปรับตนเองให้ได้ โดยปราศจากผู้ช่วยเหลือ เด็กบางส่วนก็ทำได้สำเร็จ เด็กบางส่วนที่ทำได้ไม่สำเร็จต้องหลบหนีนาส้าง ซึ่งบางรายก็ต้องไปเผชิญ อันตรายเป็นขั้น หรือหายสาบสูญไปเลยก็มี

2. เด็กประสบปัญหาสภาพการทำงานไม่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย

2.1 ชั่วโมงการทำงาน

เด็กต้องตรากตรำทำงานหนัก ด้วยชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานถึง วันละ 10-12 ชั่วโมง บางแห่งถึง 14 ชั่วโมง (9.00-24.00 น.) โดยได้หยุดงานเพียงอาทิตย์ละวัน หรือไม่ได้หยุดงานเลย ทำให้ไม่มีเวลาพักผ่อน สภาพร่างกายและ สติปัญญาเสื่อมโทรม มีสภาวะจิตใจและอารมณ์ที่ผิดปกติ และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในทาง เชื่องซึมและก้าวร้าว

2.2 ความเสี่ยงกับอันตราย

เด็กต้องทำงานในลักษณะที่เสี่ยงอันตราย โดยมีกษาคเครื่องป้องกัน

อันตรายในการทำงาน เช่น ถูงมือ เครื่องป้องกันเสียง ฯลฯ และโดยมากแล้ว เด็กจะเรียนรู้การทำงาน การทำความสะอาดเครื่องมือต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยปราศจากคำแนะนำด้านความปลอดภัยจากผู้ใหญ่

2.3 สิ่งแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมภายในโรงงาน และสถานประกอบการโดยทั่วไปไม่ถูกสุขลักษณะ มักจะไม่ค่อยเป็นระเบียบและไม่ค่อยสะอาด ส่วนใหญ่จะคับแคบอบอ้าว ขาดการระบายอากาศ เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของเด็ก และมีแนวโน้มที่อาจก่อให้เกิดอาการผิดปกติขึ้นได้ เช่น อาการปวดหัว ปวดเมื่อย เหนื่อย อ่อนเพลีย ซึ่งจะมีผลต่อสุขภาพของเด็กต่อไปในอนาคต

2.4 เงินเดือนค่าจ้าง

เด็กส่วนมากได้ค่าแรงต่ำมาก นายจ้างมักคิดเป็นรายชิ้น เช่น ติดกระดุมร้อยละ 1 บาท พันก้านดอกไม้ประมาณร้อยละ 2 บาท ฯลฯ ทั้งนี้เป็นการบังคับให้เด็กต้องตั้งใจทำงาน ให้ได้รายได้ตามสมควร ส่วนการจ้างรายวัน ประมาณวันละ 30-70 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะและฝีมือของเด็ก และรายเดือนต่ำสุดที่พบว่ามีอยู่ คือ 400 บาท แต่เฉลี่ยโดยทั่วไปจะประมาณ 600-800 บาทโดยไม่รวมค่าอาหารและที่พัก สำหรับกรณีที่ทำสัญญาจ้างเป็นรายปี เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี จะได้ค่าจ้างไม่เกินปีละ 2,000 บาท หากอายุ 12-13 ปีได้ไม่เกินปีละ 2,000-3,000 บาท โดยนายจ้างจะจ่ายปีละ 2 งวด การจ้างรายปีนี้เป็นการป้องกันไม่ให้เด็กหนีก่อนครบกำหนดสัญญา และนายจ้างบางคนก็มีวิธีที่จะชู้ไม่ให้เด็กหนีอย่างไรมนุษยธรรม

2.5 ความเป็นอยู่และสวัสดิการ

เด็กยังไม่ได้รับสวัสดิการที่พึงได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมาย แรงงานและสวัสดิการพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ตู้อาบน้ำ น้ำดื่มที่สะอาด อาหารการกินไม่ดี ไม่มีหมอนมุ้งหรือผ้าห่ม ในระยะหลังๆ เริ่มมีนายจ้างบางส่วนจัดหาอาหารให้โดยเพิ่มเงินเดือนขั้นต้นให้เป็น 1,100-1,500 บาท กรณีเด็กจะต้องซื้ออาหารกินเองในวงเงินจำกัดเช่นนี้

ย่อมไม่ได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพ และมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย
ของเด็กในวัยเยาว์เช่นนั้น นอกจากนี้ สภาพของที่อยู่อาศัยที่นายจ้างให้พัก ก็แออัดยัดเยียด
ไม่ถูกสุขลักษณะ และจะอยู่รวมสถานประกอบการที่เปื้อนเปรอะสกปรก ถ้าเด็กทำงานอยู่
ในสภาพนั้นนาน ๆ จะเห็นชัดถึงสุขภาพที่ทรุดโทรม บางรายพอมแห่งเหลือแต่กระดูก

3. การละเมิดสิทธิในด้านต่าง ๆ เด็กถูกนายจ้างจำกัดสิทธิในการติดต่อสื่อ
สารกับบุคคลภายนอก ถูกกักขังหน่วงเหนี่ยว ถูกตัดขาดความสัมพันธ์จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง
ทั้งนี้ เพราะนายจ้างหรือสำนักงานจัดหางานต้องการกีดกันเพื่อที่จะได้เก็บเด็กไว้ใช้งานได้นาน ๆ จึงใช้วิธีให้ชื่อ ที่อยู่ปลอม ห้ามเด็กเขียนจดหมายถึงทางบ้านในชนบท พ่อแม่จำนวน
มากจึงต้องพลัดพลากจากลูกของตนนานนับปีอย่างไม่มีโอกาสได้พบเจอ นอกจากนี้ยังถูก
ทำร้ายทารุณทางร่างกายและจิตใจ ถูกโกงค่าจ้างแรงงาน หรือบางกรณีถูกล่อลวงให้
ไปประกอบอาชีพอันไม่เหมาะสม หรือแม้แต่ถูกข่มขืนในกรณีที่เป็นเด็กหญิง โดยไม่อาจ
เรียกร้องใด ๆ จากนายจ้าง แต่ต้องทำตามคำสั่งของนายจ้างซึ่งมักใช้วิธีรุนแรงบังคับ

4. ขาดโอกาสที่จะพัฒนาตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ เด็กเหล่านี้ส่วนมาก
ไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาน้อย และสภาพการทำงานหนัก ทำให้อ่อนเพลียเกิน
กว่าที่จะชวนชวยหาความรู้ความบันเทิงให้กับตนเอง เด็กส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างไปกับ
การนอนมากที่สุด ไม่ได้รับการเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาชีพเพื่อเป็นหลัก
ประกันสำหรับอนาคต มีปัญหาเรื่องการอ่านออกเขียนได้รวมไปถึงการขาดโอกาสที่จะเสริม
ทักษะ เพื่อเป็นแรงงานฝีมือสำหรับการสร้างรากฐานชีวิตอนาคตของตนเอง

สภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในเวลานี้ แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างตัวบท
กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานเด็กและสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติ การให้
ความคุ้มครองและป้องกันแรงงานเด็กให้ปลอดภัยจากสภาพการณ์อันไม่พึงประสงค์ต่างๆ นั้น
จะบรรลุผลได้ก็ด้วยเงื่อนไขและปัจจัยสนับสนุนหลายประการ เช่น จำเป็นต้องมีกฎหมาย
และมาตรการที่เหมาะสมกับสภาพการใช้แรงงานเด็กที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รวมทั้งกลไกที่
มีประสิทธิภาพของภาครัฐ ประกอบกับการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน เช่นองค์การอาสา

สมัครที่บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะมีบทบาทประสานงานอย่างใกล้ชิดกับภาครัฐในการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก ตลอดจนสื่อมวลชนและประชาชนโดยทั่วไปที่จะช่วยสอดส่องดูแลให้ข่าวสารข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและที่สำคัญที่สุดก็คือจิตอาสาและคุณธรรมของนายจ้างที่จะพึงมีต่อเด็ก รวมถึงความผูกพันรับผิดชอบของพ่อแม่ที่จะไม่ทอดทิ้งลูกให้ตกกระทาลำบาก โดยเห็นแต่ประโยชน์ที่ตนจะได้รับเท่านั้น (ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย 2533 : 257-261)

แต่ด้วยเงื่อนไขและข้อจำกัดที่มีอยู่ในระบบราชการ ทำให้กลไกและระบบงานการใช้บังคับกฎหมายยังไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร หน่วยงานเขาชนที่มีอยู่ก็ยังสามารถทำงานได้ภายในขอบเขตเล็ก ๆ ดังนั้น ในขณะที่สังคมยังขาดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพในการทำงานของแรงงานเด็กอย่างจริงจัง การเผยแพร่และเรียกร้องให้ทุกฝ่ายเข้าใจและมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็ก อันเป็นพันธะกรรมของสังคมที่พึงมีต่อเด็กทุกคนนั้น จึงเป็นเรื่องที่ต้องกระทำเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

การเผยแพร่ปัญหาแรงงานเด็ก เป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเข้าไปส่งเสริมและพัฒนาเด็กในโรงงาน หากจะถือว่าการส่งเสริมดังกล่าวเป็นการทุเลาปัญหาที่เกิดขึ้น การเผยแพร่ปัญหาอันเกิดจากการใช้แรงงานเด็กนั้น ก็คือการป้องกันมิให้มีการนำเด็กมาใช้แรงงานก่อนวัยอันสมควร เพราะยิ่งมีการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นมากน้อยเพียงไร ส่อมจะบังเกิดผลในด้านทัศนคติการใช้แรงงานเด็กในวงกว้าง ซึ่งจะมีผลต่อจริยธรรมทางสังคมและมาตรฐานการควบคุมการใช้แรงงานเด็ก ซึ่งกำลังอยู่ในวัยเจริญทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยทางอ้อม อันจะยังผลถึงปริมาณและพฤติกรรมต่อการใช้แรงงานเด็กเบาบางลงในที่สุด

การเผยแพร่ปัญหาแรงงานเด็กจำเป็นต้องทำกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น พ่อแม่ผู้ปกครอง นายจ้าง ประชาชนทั่วไป หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลและเอกชน สื่อมวลชนทุกสาขา ให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาแรงงานเด็ก และแนวทางของการที่

จะมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับตัวเด็กเองซึ่งอายุน้อยไม่มีความรู้หรือมีความรู้ที่น้อย ไม่รู้กฎหมายคุ้มครองแรงงาน ไม่รู้สิทธิของตนเอง ไม่รู้แหล่งช่วยเหลือ และไม่มีทางเลือก ต้องจำยอมต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อสะท้อนถึงความเสี่ยงที่แรงงานเด็กทั่วไปจะประสบปัญหา ซึ่งแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมแก่เด็กจากชนบทที่ต้องมาต่อสู้ชีวิตด้วยการทำงานก่อนวัยอันสมควร

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก เป็นองค์กรหนึ่งที่ได้เข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่ปัญหาแรงงานเด็ก โดยเฉพาะงานเผยแพร่ปัญหาแรงงานเด็กในชนบท ด้วยการประสานงานกับพื้นที่ที่มีองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานราชการท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายการเผยแพร่ การจัดกิจกรรมต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การจัดสัมมนากลุ่มครูในพื้นที่ที่เคยเข้าไปเผยแพร่ และการจัดงานเผยแพร่เคลื่อนที่โดยใช้สื่อต่างๆ อันประกอบด้วย แผ่นพับ หนังสือ การแสดงบทบาทจำลอง วิทยุทัศน์ บอร์ด ในการเผยแพร่ให้เด็กได้รับรู้ถึงสภาพความเป็นจริงที่เด็กจะต้องมาพบเห็นในสถานประกอบการเพื่อป้องกันไม่让孩子เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ อันเป็นการป้องกันปัญหาที่ต้นทางหรือหากถ้าจะเข้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ สื่อต่างๆ เหล่านี้ก็จะ เป็นเครื่องเตือนให้แรงงานเด็กเพิ่มความระมัดระวังในการมาทำงาน รู้จักวิธีการปรับตัว ทำให้เด็กไม่ประสบปัญหาหรือไม่ก็ทำให้ปัญหาเบาบางลง

จากการศึกษาประสบการณ์งานเผยแพร่ปัญหาแรงงานเด็กตลอดระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมานี้ พบว่า การดำเนินงานเผยแพร่ที่ผ่านมาไม่ได้ประสิทธิผลเท่าที่ควร แม้ว่าจะมีการเผยแพร่อย่างต่อเนื่องก็ตาม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดในด้านระยะเวลาการเผยแพร่ งบประมาณ รวมถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจของประชาชนในชนบท

อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อที่เหมาะสมทั้งในส่วนที่เป็นรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความรู้ เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาแรงงานเด็ก และเกิดการปฏิบัติตาม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินผลสื่อต่างๆ ของโครงการแรงงานเด็ก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กที่ใช้ในการเผยแพร่ปัญหาแรงงานเด็ก

โดยเฉพาะในส่วนหนังสือสิ่งพิมพ์ที่จัดทำขึ้นได้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปัญหาแรงงานเด็กโดยตรงที่สุด

สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการเผยแพร่ปัญหาแรงงานเด็ก ของโครงการแรงงานเด็ก มุลินีเพื่อการพัฒนาเด็ก ได้แก่ หนังสือชีวิตแรงงานเด็ก พร้อมคู่มือการใช้หนังสือ โดยขอความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้ใช้เป็นหนังสือการเรียนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตแก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในภาคอีสาน ด้วยการหยิบยกเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงกับเด็กจากชนบทที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ มาเสนอในลักษณะการเล่าเรื่องโดยมีภาพจริงและการ์ตูนประกอบ นอกจากนี้ยังมีแผ่นพับข้อความระวาง โดยใช้การ์ตูนเป็นสื่อ ซึ่งตามทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กพบว่า การ์ตูนนั้นมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพราะสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้แก่เด็กเป็นอย่างดี ติดตามและเข้าใจเรื่องได้ง่าย และสามารถโน้มน้าวความสนใจเด็กได้ดี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงความคิดเห็นของเด็กต่อสื่อสิ่งพิมพ์ รวมถึงประเมินผลสื่อแต่ละประเภทที่ทางโครงการแรงงานเด็ก มุลินีเพื่อการพัฒนาเด็กได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เผยแพร่ในโครงการแรงงานเด็กว่าสามารถให้ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดทำสื่อให้เหมาะสมและดียิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเด็กต่อสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้เผยแพร่ในโครงการ
แรงงานเด็กของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก
2. เพื่อประเมินผลสื่อผสมในด้านการให้ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้
แรงงานเด็ก

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มเด็กนักเรียนในจังหวัดอุบลราชธานีซึ่ง
เป็นพื้นที่เป้าหมายที่กำหนดไว้แล้วในงานเผยแพร่ ของโครงการแรงงาน
เด็ก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีเด็กเข้าไปใช้
แรงงานในกรุงเทพฯ มาก
2. งานวิจัยนี้เลือกศึกษาความคิดเห็นของเด็กต่อรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการ
นำเสนอของสื่อสิ่งพิมพ์เพียงสื่อเดียว เนื่องจากเป็นเป้าหมายของมูลนิธิ
เพื่อการพัฒนาเด็กที่ต้องส่งเสริมให้ครู (ซึ่งนับเป็นผู้นำความคิดเห็นใน
ท้องถิ่น) ได้เป็นผู้นำเอาสิ่งพิมพ์มาใช้เผยแพร่ให้กับเด็กอย่างต่อเนื่อง
นอกเหนือจากการเผยแพร่โดยเจ้าหน้าที่ในโครงการแรงงานเด็ก ของ
มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก

นิยามศัพท์

สื่อ หมายถึง สื่อในงานเผยแพร่ของโครงการแรงงานเด็ก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ประกอบด้วย

1. สื่อสิ่งพิมพ์ อันได้แก่

- แผ่นพับ คือแผ่นพับข้อความระวาง เป็นการให้คำแนะนำ

ในการเตรียมความพร้อม ในยามที่จำเป็นต้องมา
ทำงานในกรุงเทพฯ

- หนังสือ คือหนังสือชีวิตแรงงานเด็ก นำเสนอกฎหมาย
แรงงานเด็กที่ควรทราบ ลักษณะงานที่เป็นอันตรายต่อ
แรงงานเด็ก พร้อมข้อเตือนใจและกรณีตัวอย่าง โดย
แจกให้เป็นหนังสือสำหรับครูเพื่อใช้สอนเด็ก และเป็น
หนังสืออ่านในห้องสมุดโรงเรียนละ 10 เล่ม

2. สื่อผสม หมายถึง เจ้าหน้าที่ของโครงการแรงงานเด็ก
ที่ใช้การแสดงบทบาทจำลอง สื่อวีดิทัศน์ และโปสเตอร์
ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็ก นอก
เหนือไปจากสื่อแผ่นพับและหนังสือ

- การแสดงบทบาทจำลอง คือ การให้เด็กได้แสดงร่วม
เพื่อจำลองสถานการณ์ ที่นายหน้าหาทางติดต่อหาเด็ก
ไปทำงานในกรุงเทพฯ รวมถึงขั้นตอนการเดินทาง
เข้ากรุงเทพฯ
- วีดิทัศน์ แสดงเรื่องราวที่เด็กถูกข่มเหงเอาไรด์เอา
เปรียบจากนายจ้าง
- โปสเตอร์ แสดงข้อควรระวังและสิ่งที่เด็กควรรู้ เมื่อ
จำเป็นต้องเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ

การประเมินผลสื่อ หมายถึง การวัดผลสื่อในโครงการแรงงานเด็กโดย
แบ่งออกเป็น

- การศึกษาความคิดเห็นต่อสื่อสิ่งพิมพ์
- การประเมินผลสื่อผสม
- ด้านความรู้ วัดจากความรู้เกี่ยวกับ
กฎหมายแรงงานเด็ก และการปฏิบัติ
ตนขณะทำงาน

- ด้านทัศนคติ วัตถุประสงค์เกี่ยวกับ
การเข้ามาใช้แรงงาน สภาพความ
เป็นอยู่ ความมั่นใจในการช่วยเหลือ
ตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการใช้
แรงงานตามสภาพความเป็นจริง

เด็ก หมายถึง เด็กนักเรียนในชนบท ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ช่วง
อายุ 11-13 ปี ในจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งเป็นพื้นที่งาน
เผยแพร่ของโครงการแรงงานเด็ก มุลินีเพื่อการพัฒนา
เด็ก

โครงการแรงงานเด็ก หมายถึง โครงการของมุลินีเพื่อการพัฒนาเด็กเพื่อ
ให้การปกป้องเด็ก จากสภาพการใช้
แรงงานอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม รวมถึง
การป้องกันยับยั้งมิให้เด็กใช้แรงงาน

มุลินีเพื่อการพัฒนาเด็ก หมายถึง องค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อป้องกันและแก้ไข
ปัญหาอันเกิดกับในรูปแบบต่าง ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประสิทธิผลของการเผยแพร่ปัญหาแรงงานเด็ก โดยใช้สื่อ
ประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง การวางแผนการผลิต การกำหนดสื่อ
ตลอดจนเนื้อหาสาระและรูปแบบการนำเสนอให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของเด็ก
2. สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนนโยบาย และการดำเนินงาน
ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับปัญหาแรงงานเด็กอื่น ๆ ต่อไป
3. เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยปัญหาแรงงานเด็กในแง่มุมอื่น ๆ ต่อไป